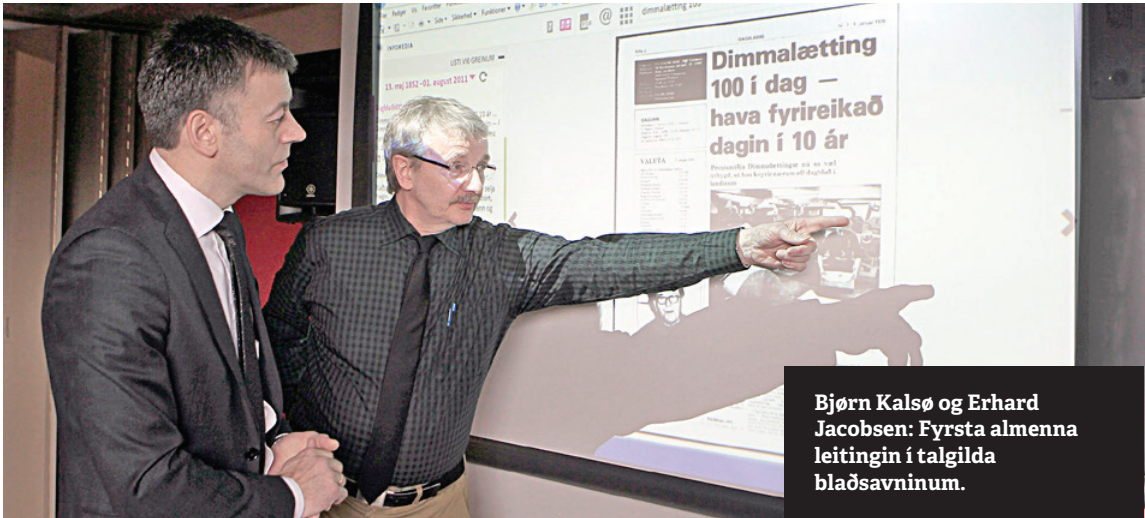

Björn Kalsø og Erhard Jacobsen: Fyrsta almenna leitingin í talgilda blaðsavninum.

MYNDIR: ÁLVUR HARALDSEN

Fyrsti Sosialurin – frá 1927 – er tøkur í blaðsavninum.

Hans Mortensen fekk móðurmáls-virðislønina

Móðurmálsdagurin, sum í Føroyum verður hildin á føðingardegi V. U. Hammershaimbs 25. mars, endaði við, at Björn Kalsø, mentamálaráðharri, handaði móðurmálsvirðislønina 2015, sum hesaferð varð latin Hans Mortensen, stovnara av SMS

EIRIKUR LINDENSKOV

Á samkomu í barnaheimi V. U. Hammershaimbs endaði móðurmálsdagurin við, at Björn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum handaði móðurmálsvirðislønina upp á 25.000 krónur til Hans Mortensen, stovnara av SMS, fyri hansara virksemi, føroyskum handilsmái at frama.

Grundgevingin varð soljóðandi: »Við sínum greiða málpolitikki í lýsingum og øðrum handilsligum tekstum hevur Hans Mortensen slóðað fyri einum framúr góðum máli í nútímans føroyska handilsyrkinum. Eitt livandi lætt mál, sum hevur sett síni spor víða um í samfelagnum.

Heilt frá stovnanini av SMS í 1977 hevur Hans Mortensen lurtað eftir, lagað og snøggað føroyska handilsmálið, soleiðis at tað í dag er eitt mál, vit øll við virðing hava tikið til okkara. Orðingar í lýsingatekstum og handilsheitum hava verið soleiðis,

at hugburðurin tykist hava verið, at her eru tað vit øll, sum bæði keypa og selja. Við útgávum av SMS-blaðnum og øðrum lýsingabløðum hevur Hans Mortensen, langt áðrenn hetta var ásett við lóg, átt sín stóra leiklut í, at eitt føroyskt handilsmál hevur ment seg og hildið kósina.

Nevnast kunnu eitt nú heitini á nøkrum handlum, sum virka ella hava virkað undir sama taki á Trapputrøðni: Bakarin Bindibúðin Bókaloðan

Bókasølan Daddan Dáin Elding Feðgar Fípan Flykran Fotobúðin Fríðkan Gellan Gongin Blómur Griffilin Heilsa Hornið Í Skotinum Ítróttur Klávus Klivin Klokkan Látrið Leikan Litbrá Miklagarður Perlan Rit & Rák Rumbul Skálgur Skósmiðjan Slaktarin & Krásadeildin Stakk-smiðjan og 3-arin.

Fyri henda ósjálvsøkna, men miðvísra málpolitikkinn, vilja vit í dag heiðra Hans Mortensen við Móðurmálsvirðislønini 2015.»

Hetta var seinasta tiltak á móðurmálsdegnum, sum byrjaði við fram-løgum og fyrilestrum á Landsbókasavninum í morgun og helt fram í Norðurlandahúsinum seinrapartin.

Fyriskipararnir siga, at nú skal móðurmálið setast í miðdepin ein fastan dag, móðurmálsdagin, sum er føðingardagur Hammershaimbs.

Tað eru Nám, Mentamálaráðið, Sosialurin, Kringvarp Føroya, Mál-ráðið, Føroyamálsdeildin, Norður-landahúsið, Sprotin, Bókadeild Føroya Lærarafelags og Landsbókasavnið, ið hava skipað fyri móðurmálsdegnum.

Túsundatals síður á 10 harðdiskar

Mest umfatandi og drúgva talgildingin av skrivligum føroyskum tilfari varð alment tikin í nýtslu á Móðurmálsdegnum mikudagin

MORTAN ØSTERØ

Mikudagin varð Björn Kalsø, Menta-málaráðharri, tann fyrsti at leita millum tey 17 bløðini og 22 føroysku tíðarritini – dagfest heilt aftur til 1877 – ið nú eru tøk á netinum. Fyrsta framsíðan, ið varð leitað fram, var tá ið Dimmalætting fylti 100 ár.

– Hetta er bara byrjanin, og enn er eitt sindur á mál, segði Erhard Jacobsen, leiðari á Føroya Landsbókasavninum.

Tað var í sambandi við Móðurmálsdagin á føðingardegi V.U. Hammershaimbs, at almenningurin fekk atgongd til drúgvu talgildingina. Undirheitið fyri Móðurmálsdagin í ár, var »Føroyskt og talgildi heimurin« og tað var ikki spart upp á krúti við fyrstu fram-løguni á sjálvum degnum. Uttan iva eitt týðningarmikið fram-brot innan føroyskt mál, tilfar og søgu – enntá fólkaræði – at øll nú ómakaleyst kunnu leita fram skrivað tilfar um søguligar í hend-ingar í Føroyum. Nógv fólk úr øllum aldursbólum vóru eisini møtt til høvi. Somikið nógv, at hølini á Landsbókasavninum vóru kjokk-full, og eitt sindur av fólkinum mátti standa í gongini og bíða. Tað var helst eisini ein óvand støða hjá Erhardi Jacobsen í hesum talgildu tíðunum, at somikið nógv fólk vóru á gátt hjá honum.

– Ein segði við meg, »hygg væl eftir øllum hesum andlitunum, ið eru komin á Landsbókasavnið í dag, tí tú fert ongantíð at síggja tey aftur«, segði Erhard skemtandi við tey nærum háltannaðhundrað møttu fólki.

SAVNIÐ

- Útkomið tilfar frá 1877-1999
- 17 tíðindabløð
- 22 tíðarrit
- Dimmalætting elsta blað í savninum (1877)
- Ber til at skriva øll hugsandi orð og nøvn í leitiskipanina

TÍÐARLINJA

- 2013 Sjøtul settur á verkætlanina
- 2014 Avtala gjørd við Statsbiblioteket í Árhús
- 2015 Mikrofílmur av prentaðum tíðindatilfari talgilt og tøkt á netinum

MIÐLAHÚSIÐ

- Í leitiskipanini hjá in.fo eru fleiri enn 300.000 greinar
- Á sos.fo er talgildi Sosialurin tøkur aftur til oktober 2008
- Harumframt eru bløðini frá 1927-2000 tøk á tidarrit.fo

Túsundatals síður á 10 harðdiskum

Eftir Móðurmálsdagin í 2012, hevði nevniliga verði havt á málið, at fáa føroyska blaðtilfarið talgilt, soleiðis at ein og hvør ómaks-leyst kundi kaga aftur í føroyska blaðssøgu. Í 2013 varð síðani farið undir verkætlanina at talgilda tilfari við Erlingi Kjærbo, verkætlanarleiðara, á odda.

– Alt tað rúgvumikla føroyska blaðtilfarið frá 1877 liggur nú á tíggu harðdiskum, og í dag - 25. mars er alt frítt atkomiligt á tidarrit.fo. Leitiskipanin er ógvuliga neyv, og tá ið eg eitt nú skrivaði navnið á ommu míni í leitiskipanina, kom eitt ótal av úrs-litum um teir mongu basararnar, sum hon hevur lýst í bløðunum, sigur Erling.

Tað var í mai 2014, at Statsbiblioteket í Árhús og Landsbókasavnið skrivaðu undir sátt-mála, har Statsbiblioteket, ið hevur mikrofílmur av bløðunum á goymslu, átók sær at standa fyri skanningini av filmunum. Hesir vórðu sendir til Týsklands, har skannaða tilfarið varð endaliga talgilt og longu eitt ár seinni er tilfari tøkt fyri almenninginum.

Alt tað skannaða tilfarið er síðan lagt inn í blaðportal hjá donsku fyrirtøkuni Infomedia, sum fyri Landsbókasavnið nú fer at veita almenna atgongd til bløðini umvegis netið. Í nýggja blað-savninum eru 17 bløð - frá fyrstu útgávuni av Dimmalætting í 1877, umframt øll tey størru dag- og serbløðini, ið eru komin út áðrenn ár 2000. Umframt tíðindabløðini, verður eisini atgongd til 22 føroysk tíðarrit, sum áður hava verið tøk í savninum »tidarrit.fo«, ið somuleiðis er heitið á nýggja blaðportalinum.